

МУЗИКА ЧУТТІВ

 безбар'єрність

КАЛЕНДАР

НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ
УКРАЇНИ

21 вересня

Національна
філармонія України

(Володимирський узвіз, 2)

Початок о 18:00

Концертна презентація проєкту
«Музика чуттів»
у Києві

Дитяча
музична школа №39
м. Київ

22 вересня

Дитяча музична
школа №39 міста
Києва, Оболонський
район (Пуща-Водиця,
вул. Федора Максименка, 18)

Початок о 15:00

Дискусійний клуб
та еко-мистецька
акція за участю
Фелікса Клізера
/Німеччина/ та
Вінсента Козлов-
ського /Польща/

НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ
УКРАЇНИ

23 вересня

Музичний салон
Національної
філармонії України

(Володимирський узвіз, 2)

Початок об 11:00

Майстер-клас
Фелікса Клізера
/Німеччина/

ЛЬВІВСЬКА
НАЦІОНАЛЬНА
ФІЛАРМОНІЯ

27 вересня

Львівська національна
філармонія

(вул. Мирослава Скорика, 7)

Початок о 18:00

Концертна презентація проєкту
«Музика чуттів»
у Львові

LVIV
INTERNATIONAL
SYMPHONY
ORCHESTRA

#відчувай_без_меж

Чи можуть люди з особливими освітніми потребами та інтелектуальними порушеннями бути творцями/співтворцями музичного мистецтва?

Історія класичної музики доводить, що так. Композиторам — Баху, Бетховену й Шуману — фізичні чи ментальні порушення не завадили створити музичні шедеври; італієць Андреа Бочеллі, який мав порушення зору, зміг досягти професійного визнання у всьому світі; австрійський піаніст Пауль Вітгенштайн, який втратив праву руку під час Першої світової війни, не пішов з професії, а навпаки, став першим активним виконавцем численних творів для лівої руки, які спеціально для нього писали Р. Штраус, М. Равель, Б. Бріттен, С. Борткевич та інші.

Тож проєкт «Музика чуттів», з одного боку, спрямований на руйнування певних стереотипних уявлень про неспроможність людей з різними порушеннями та синдромами творити і створювати справжній мистецький простір, а з іншого — покликаний розвивати інклюзивність і безбар'єрність в українському музичному просторі.

А ще цей проєкт про емпатію. Бо співпереживання, відчуття й розуміння стану та емоцій іншої людини — це те, що єднає тут і зараз, долає видимі й невидимі бар'єри та створює великі можливості й перспективи.

Забудьмо в найближчі дві години про буденні проблеми, вийдімо за межі стереотипів і разом відчуймо емоцію щастя від спільної творчості.

Автор та композитор проєкту Євген Петриченко

Бачити глибше

Вірші для **«Музики чуттів»** створені з відкритим серцем і глибоким усвідомленням важливості кожного людського досвіду. Це не просто поєднання поезії та музики. Це голоси тих, кого часто не чують, не готові помічати чи розуміти. Це спроба доторкнутися до світу людей з порушеннями психофізичного розвитку.

Звісно, у жодному вірші неможливо вмістити всю палітру досвідів та реалій кожної категорії дітей. Проте ми намагалися передати найяскравіші риси, а іноді — й найпоширеніші стереотипи, щоб розпочати розмову з кожним, хто готовий дізнатися більше про різні категорії людей з порушеннями.

Ми прагнули **спонукати вас бачити глибше**

й отримати відповіді на різні запитання. Наприклад:

- Що таке «довідник безбар'єрності»?
- Навіщо під ногами — жовта тактильна смуга (плитка)?
- Що таке «музей на дотик» і чи існують вистави в темряві?
- Чи справді всі діти з аутизмом не дивляться в очі?
- Чому для частини людей з порушеннями зору зима — це ви-пробування?
- Чи є в Україні заклади, де працюють люди з інтелектуальними порушеннями?

«Музика чуттів» — це запрошення. Осмислити, відчути, познайомитися не з діагнозами, а з людьми. Почути не про відхилення від норми, а про унікальність шляху. Побачити не порушення, а силу бути інакшими.

Це проєкт для всіх—і для тих, хто відкритий до нового, і для тих, хто ще боїться. Особливо—для батьків дітей з особливими освітніми потребами. Ми хочемо бути поряд, почути вас, підтримати, згуртувати, познайомити між собою.

Можливо, ці пісні й вірші підштовхнуть когось уперше в житті подивитися тематичний фільм, завітати в театри на вистави про незрячих чи простягнути руку тим, хто поруч, але кого так довго не помічали чи не знали, як почати взаємодію з ними.

Дозвольте музиці озватися там, де досі панувала тиша. Щоб крізь кожну ноту зростали мости розуміння до серця дитини, яка дещо інакше чує, бачить, говорить, але так само прагне бути почутою і бути серед нас.

Автор текстів «Музики чуттів» Олександр Козинець

ПРОГРАМА КОНЦЕРТНОЇ ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Перший відділ

Вольфганг Амадей Моцарт

Маленька нічна серенада (Serenade in G), I частина. K. 525

Концерт для валторни №3 мі-бемоль мажор, K. 447

Дивертисмент фа мажор, K. 138

Концерт для валторни №4 мі-бемоль мажор, K. 495

Другий відділ

Євген Петриченко

Маленький альбом про великі почуття
на тексти Олександра Козинця

«МУЗИКА ЧУТТІВ»

(світова прем'єра, 2025)

1. Передчуття щастя (прелюдія-медитація)
2. Будь мені садом
3. Дівчинка років п'яти
4. Щаслива цукерка
5. Я тебе бачу
6. Ті самі слова
7. Щастя під сонцем

LIATOSHYNISKYI CAPELLA **Національного будинку музики**

Історія колективу почалась у 1964 році зі створення Віктором Іконником аматорського хору. Згодом хор набув статусу професійного, а в 1992 році до нього приєднався оркестр. Сьогодні Капела об'єднує оркестр, хор та ансамбль давньої музики, що проводять активну концертну діяльність як нарізно, так і спільно. Колектив є активним гравцем на культурному полі в Україні та за її межами, окрім концертної діяльності бере участь у створенні аудіозаписів та в аудіовізуальних проєктах.

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну діяльність Капели набула особливого значення й важливої місії—підтримувати дух і ментальне здоров'я українців у воєнний час, вшанувати пам'ять жертв війни, а також провадити культурну дипломатію, представляючи Україну на відомих музичних майданчиках світу. Серед останніх міжнародних проєктів—гастрольні виступи в Австрії, Нідерландах, Італії, Німеччині.

INSO-Lviv Orchestra

Оркестр Львівської Національної Філармонії INSO-Lviv (Міжнародний симфонічний оркестр Львова) був заснований у 1998 році. Оркестр є справжнім прикладом того, що український культурний продукт вартий світового визнання, і це підтверджується його співпрацею з відомими музикантами та диригентами. Якість музики є визначальним фактором, який спеціалізує колектив і надає гнучкості у виборі репертуару—від класичної музики до джазу, від опери до мюзиклів та популярної музики.

Оркестр INSO-Lviv не обмежується роллю академічного симфонічного оркестру. Це насамперед колектив, який проголошує ідею миру. Він реалізує ключову місію у своїх проєктах—культурну дипломатію—завдяки об'єднувальній силі музики.

Вінсент Козловський диригент / Польща

Всесвітньо відомий польський диригент. Пристрасть до музикування, блискучий талант, різнобічний репертуар та глибоко зворушливі інтерпретації ставлять його на один рівень з провідними світовими диригентами.

Вінсент є випускником Lucerne Festival Academy (2017). Обраний з понад 400 претендентів зі всього світу, він був призначений запрошеним диригентом, працюючи поряд з такими митцями, як Вольфганг Рім, Матіас Пінчер, Гайнц Голлігер, Мішель ван дер Аа. Він диригував Lucerne Festival Alumni Ensemble та Lucerne Festival Academy Orchestra у Конгрес-центрі в Люцерні. Маєстро є головним диригентом Люблінської опери, а також співпрацює з Львівською національною оперою, Краківською оперою, Sinfonietta Cracovia, Beethoven Academy Orchestra, Artur Rubinstein Philharmonic в м. Лодзь, академічним симфонічним оркестром Львівської національної філармонії, Orchestra Giovanile Italiana, Orchestra Sinfonica di Milano Giuseppe Verdi, Orchestra Toscana Classica, Lucerne Festival Academy Orchestra, Lucerne Alumni Ensemble, MAV Budapest Orchestra, Trondheim Symfoniorkestre, Lutosławski Orchestra Moderna, INSO-Львів, Ensemble Nostri Temporis, Thessaloniki Philharmonic Orchestra, Breslau Academy of Music Orchestra, оркестрами Вроцлавської й Краківської музичних академій, Dedalo Ensemble та іншими колективами.

Вінсент є учасником освітніх програм для дітей і молоді, а також членом благодійних організацій. Він пише камерну, оркестрову, електронну музику, музику для театру й перформансів. Викладач, менеджер проєктів і промоутер благодійних фондів, які працюють з темою здоров'я.

Фелікс Клізер валторна / Німеччина

Винятковий артист у декількох аспектах. У віці 5 років він взяв свої перші уроки гри на валторні, у 13 років вступив на молодший курс Університету музики й театру в Ганновері, а в 2014 році отримав премію ECHO Klassik як найкращий молодий артист року, а також музичну премію Асоціації німецьких концертних директорів. Того ж року

видавництво Patmos Verlag опублікувало його автобіографію «Нотатки — валторніст без рук підкорює світ». Влітку 2022 року дебютував на фестивалі в Равенні на запрошення маестро Рікардо Муті. У 2023 році завершив свою дворічну резиденцію в Борнмутському симфонічному оркестрі потужним дебютом на BBC Proms у Королівському Альберт-холі.

Серед найважливіших подій у концертних виступах Фелікса Клізера минулих сезонів — його дебют із Королівським філармонічним оркестром у Лондоні та в Концертгебау в Амстердамі. Він також виступав із Національним оркестром мистецтв в Оттаві (Канада) під керівництвом Александра Шеллі, з Королівським шотландським національним оркестром під орудою Джона Батта, в Берлінській та Кельнській філармоніях і у Віденському Концертгаузі.

У березні 2019 року Фелікс Клізер випустив запис усіх концертів Моцарта для валторни з Camerata Salzburg на лейблі Berlin Classics, який згодом три місяці перебував у першій десятці німецьких чартів класичної музики.

У соціальних мережах Фелікс любить ділитися з аудиторією своїм повсякденним життям як артист, а також показувати закулісся концертів. Його валторна «Алекс», модель 103 від Alexander Brothers (Майнц), веде власне життя в Instagram і Facebook, де її можна побачити за приготуванням їжі, читанням і відпочинком.

З 2018 року Фелікс Клізер викладає власний курс гри на валторні в Мюнстерському університеті музики. Він регулярно ділиться своїми знаннями на майстер-класах.

Сергій Гаврилюк **віола д'аморе**

Мультиінструменталіст, педагог, композитор. Навчався у Львівській національній музичній академії імені Миколи Лисенка. Як бароковий скрипаль стажувався на кафедрі старовинної музики Фольквангського Університету Мистецтв у класі професорки Мідори Зайлере. Учасник ансамблів Liatoshynskiy Capella: Early Music Ensemble Національного будинку музики та ансамблю ранньої музики Terra Varossa Львівської національної філармонії імені Мирослава Скорика. Викладає на кафедрі струнно-смичкових інструментів у Львівській національній музичній академії.

Тетяна Гречанівська **віолончель**

Учасниця Liatoshynskiy Capella: Early Music Ensemble, артистка оркестру Національного академічного театру опери, наукова дослідниця віолончельного виконавського мистецтва.

Наталія Фоменко **орган, клавесин**

Учасниця Liatoshynskiy Capella: Early Music Ensemble та Open Opera Ukraine. Лауреатка Wanda Landowska Harpsichord Competition, Італія (I премія Assoluto в категорії «Концерт з оркестром», II премія в категорії Solo), стипендіатка Accentus Musicalis (Австрія),

кандидатка мистецтвознавства. Очолює клас клавесина Київської дитячої музичної школи імені Миколи Лисенка та Дніпровської академії музики.

Ігор Тарновський **теорба**

Учасник Liatoshynskiy Capella: Early Music Ensemble, навчається в Харківському національному університеті мистецтв імені Івана Котляревського. На концертних виступах прагне, аби кожен слухач почув у музиці щось своє і близьке.

Володимир Кожухівський **акордеон**

Навчається у спеціальній школі №5 імені Якова Батюка міста Києва та Дитячій музичній школі №39, у якій опановує гру на акордеоні, гітарі та фортепіано (викладач Микола Шахов). Займається плаванням і програмуванням. Лауреат численних учнівських конференцій, всеукраїнських, обласних та міських фестивалів і конкурсів. Мріє стати професійним музикантом.

Дмитро Третяк **контрабас**

Артист-інструменталіст і соліст Liatoshynskiy Capella Національного будинку музики.

Олеся Люба **сопрано**

Солістка Liatoshynskyi Capella та Early Music Ensemble. Навчалася в Національній музичній академії України. Співпрацювала з Національним президентським оркестром, Національною філармонією України, Open Opera Ukraine, камерним хором «Софія», камерним хором «Credo», Київським симфонічним оркестром і хором. Брала участь у європейських фестивалях старовинної музики під керівництвом маестро Жорді Савалля Musique et Historique (Фонфруад, Франція) та Jordi Savall Festival 2023 (Сантес-Креус, Іспанія).

Наталія Хмілевська **сопрано**

Солістка Національного будинку музики, керівниця Liatoshynskyi Capella: Early music ensemble, співзасновниця громадської організації Open Opera Ukraine, художня керівниця та диригентка вокального ансамблю давньої музики Partes, аматорського хору Б.А.Х., кандидатка мистецтвознавства, хормейстерка, диригентка, співачка, коуч з барокового вокалу, співавторка та учасниця численних музичних і музично-освітніх проектів в Україні й за кордоном.

Владислава Приймачук **сопрано**

Артистка-вокалістка Liatoshynskyi Capella та солістка Національного будинку музики.

Тетяна Гавриленко **мецо сопрано**

Солістка Національного будинку музики, лауреатка міжнародних конкурсів, заслужена артистка України. Брала участь у міжнародних фестивалях, виступала в Австрії, Німеччині, Польщі, Угорщині, співпрацює з провідними мистецькими колективами України та Європи.

Роман Меліш **тенор, контратенор**

Співак, вокальний коуч, соліст Liatoshynskyi Capella: Early Music Ensemble. Менеджер та куратор мистецьких проєктів Національного будинку музики. Випускник Schola Cantorum Basiliensis (Базель, Швейцарія). Спеціалізується на історично інформованому виконанні музики Відродження та бароко.

Як соліст та учасник різних ансамблів виступав у понад 30 країнах світу, серед яких США, ПАР, Ізраїль, Китай та більшість країн Європейського Союзу.

Богдан Кошла **спів**

Навчається в спеціальній школі №5 імені Якова Батюка міста Києва та Дитячій музичній школі №39, опановує гру на акордеоні (викладач Микола Шахов) та бандурі (викладачка Тетяна Ільєнченко). Займається плаванням в «Інваспорт», вивчає англійську мову, захоплюється комп'ютерами та читан-

ням книг. Має досвід озвучування аудіокниги. Учасник багатьох учнівських конференцій, міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських конкурсів і фестивалів.

Олександр Ільченко спів

Навчається в спеціальній школі №5 імені Якова Батюка міста Києва та Дитячій музичній школі №39, опановує гру на акордеоні (викладач Микола Шахов) та бандурі (викладачка Тетяна Ільченко). Додатково займається вокалом, грою на фортепіано, вивчає польську та англійську мови, є членом команди з плавання «Рух назустріч». Учасник багатьох учнівських конференцій, міжнародних, всеукраїнських, обласних та міських конкурсів і фестивалів.

Дмитро Москович спів

Навчається в спеціальній школі №5 імені Якова Батюка міста Києва та Дитячій музичній школі №39 (викладачка Олена Садівнича), займається вокалом у Канівській дитячій школі мистецтв (викладачка Людмила Салтикова). Є лауреатом численних міжнародних конкурсів. Полюбляє кататися на велосипеді й співати, мріє стати диктором та професійним співаком.

Поліна Сапсай спів

Навчається в Дитячій музичній школі №39, опановує гру на бандурі (викладачка Тетяна Ільєнченко), займається вокалом (викладачка Ольга Шеремета). Має понад 20 дипломів з різноманітних фестивалів та конкурсів, учасниця численних учнівських конференцій.

Учасниця творчої студії для дітей та молоді з інвалідністю SUNWAY, брала участь у проєктах «Veselka TV», «Казки народів світу голосами дітей», «ДІМ: Дитяча Інклюзивна Медіастудія», «BIG STAR SHOW», «Сила нації: герої та діти» та інших. Полюбляє бути ведучою різних мистецьких заходів.

Юліана Сороковська читець

Навчається в Дитячій музичній школі №39, опановує гру на скрипці (викладачка Оксана Кошель). У вільний від навчання час складає оригамі та лего, любить тварин.

Роман Шебрик читець

Навчається в спеціальній школі №4 міста Києва та Дитячій музичній школі №39, у класі фортепіано (викладачка Катерина Шевчук). Займається плаванням, має синій пояс із айкідо, любить шахи, із захопленням читає книжки, катається на велосипеді, грає у футбол, цікавиться кулінарією, дуже любить подорожувати.

Олександр Козинець

БУДЬ МЕНІ САДОМ

з присвятою дітям
з порушеннями зору

Будь мені садом, який я ніколи не бачив¹.
Розкажи, на що схожі хмари на небі.
Знаєш, якого кольору сни у незрячих?
Як я уявляю дерева із листя і стебел?
Будь мені садом.
Будь мені садом.
Будь мені садом.

Будь мені містом у числах, текстурах і звуках.
Скільки сходинок, знаю,
У переході до магазину.
Я пам'ятаю усіх, до кого торкалися руки.
Важко мені пережити засніжену зиму.
Будь мені містом.
Будь мені містом.
Будь мені містом.

Знаєш, ми більш обережні,
Обережні — та не менш чутливі.
Віриш, ми чуємо настрій
В кожному диханні, в кожному слові.
Ми усміхаємось часто — бо справді щасливі.
І кожен наш день світлішає від любові.
Будь мені словом.
Будь мені словом.
Будь мені словом.

Будь мені садом, який я ніколи не бачив.
Будь мені садом.
Будь мені садом.

¹ Музика прагнула мати більше свободи — віршам довелося поступитися. Щоб вірші краще лягали на музику, тут і далі деякі тексти було адаптовано: збережено сенс, оновлено ритм та звучання.

Є такі категорії людей з порушеннями зору:

- зі зниженим зором — люди не можуть прочитати газету навіть за допомогою окулярів чи контактних лінз. Для їхнього навчання використовується комбінація зорових та інших сенсорів. Можуть потребувати відповідного освітлення, збільшення розміру шрифту, використання спеціальних збільшувальних приладів тощо;
- незрячі із залишковим зором — гострота зору становить 0,04 і нижче на оці, яке краще бачить, або має дуже обмежений кут зору (20 градусів в найширшій точці);
- тотально незрячі — фіксується цілковита відсутність зору (гострота зору дорівнює 0). У них може бути світловідчуття.

Люди з порушеннями зору користуються тактильними тростинами, сонцезахисними окулярами, можуть мати собаку-поводиря, навчаються за допомогою шрифту Брайля чи інших невізуальних засобів. Саме для цієї категорії людей на світлофорі «клацає» відлік часу та є голосові підказки на вході в метро. Про те, як допомогти людям з порушеннями зору, читайте за посиланням:

Фільми: «Запах жінки» (Scent of a Woman), «Поводир, або Квіти мають очі» (The Guide), «Прихований колір речей» (Il colore nascosto delle cose) та інші.

Також рекомендуємо вистави: «Точка зору» в Українському малому драматичному театрі та «Палаючи у пільмі» в Національному академічному драматичному театрі імені Лесі Українки. Відвідати музей у темряві «Третя після опівночі» (Київ, Львів).

Книжки: Ентоні Дорр «Все те незрима світло» та Джон М. Галл «Бачити в темряві».

ДІВЧИНКА РОКІВ П'ЯТИ

з присвятою дівчинці
з порушеннями мовлення

Лагідна дівчинка років п'яти
Ліпить на скло сніжинку.
Справді, у дівчинки років п'яти
Очі дорослої жінки.
Скільки ті очі вже бачили сліз,
Злості, неправди і спаму.
Лагідна дівчинка років п'яти...
В неї немає мами.
Світ розглядає крізь темне вікно,
Пальцем рахує зорі...
Діти не граються з нею, бо
Дівчинка не говорить.
Та не втрачає останніх надій
Сильна її волосинка.
Лагідна дівчинка років п'яти...
Із дитбудинку.

Маленька дівчинка довго не говорила.
І скільки її не водили до логопеда,
Вона вперто чинила спротив.
Одного дня, коли фахівець запитав її:
«Що варто зробити,
Аби ти почала за мною повторювати звуки?»
Дівчинка тихо відповіла: «Лю!»

За рік вони складали короткі розповіді за картинками
Й щоразу, коли закінчувалося заняття,
Дівчинка говорила логопеду: «Дядя, я тебе лю!»

Лагідна дівчинка років п'яти
Ліпить на скло сніжинку.
Справді, у дівчинки років п'яти
Очі дорослої жінки.

Більшість дітей з особливими освітніми потребами відчувають труднощі в сприйманні та використанні мовлення. Проте є окрема категорія — діти з порушеннями мовлення, які мають нормальний слух та інтелект.

Порушення мовлення бувають дуже різноманітними, з різним ступенем прояву. Ступінь залежить від різних причин та особливостей розвитку дитини. Зазвичай такі порушення самостійно не зникають, тому діти потребують логопедичної допомоги. Це дуже неоднорідна група. Наприклад, діти з алалією (які не говорять) демонструють високу чутливість до інтонації, міміки, жестів, виразів обличчя. Часто орієнтуються не на вербальний зміст, а на емоційний стан співрозмовника. Їхні засоби вираження — міміка, інтонація, вокалізації — є надзвичайно інформативними. Заїкання — складне порушення, яке потребує спільних зусиль логопеда, психолога, невролога. Навіть якщо є порушення звуковимови (дислалія), необхідне логопедичне втручання. Особлива група серед дітей цієї категорії — діти з порушеннями читання й письма.

Фільми: «Король говорить!» (The King's Speech), «Скафандр і метелик» (Le scaphandre et le papillon), «Зірочки на землі» (Taare Zameen Par) та інші.

ЩАСЛИВА ЦУКЕРКА

з присвятою дівчинці
з порушеннями інтелекту

Коли я виросту,
Навіть тоді, можливо, я мало говоритиму.
Проте мої батьки роблять усе можливе,
Аби я була щаслива.
Мій шлях неповторний, непростий, інакший.
Але хіба цей шлях відрізняється
Чимось від вашого?

Дай, дай мені, дай мені, дай, дай мені цукерку—
І ти побачиш, яка я буваю щаслива.
Дай мені, дай, дай мені цукерку.
Візьми собі, візьми собі, будь ласка, цукерку.
Візьми—і ти побачиш, як я радітиму,
Що у нас є щаслива цукерка.

Я знаю, що таке щастя.
І що таке ніжність, я знаю,
Бо дуже люблю тварин.
Мій тато для мене—надійна опора,
А мама—радість кожного дня.
Я люблю яскраві книжки, солодкі банани,
Морозиво і час, коли мене обіймають.

Дай, дай мені, дай мені, дай, дай мені цукерку—
І ти побачиш, яка я буваю щаслива.
Дай мені, дай, дай мені цукерку.
Візьми собі, візьми собі, будь ласка, цукерку.
Візьми—і ти побачиш, як я радітиму,
Що у нас є щаслива цукерка.

Вам здається, що я не така, як інші,
Але я, так само як і ви, люблю цей світ,
Змінююсь разом з ним, усміхаюся та радію.

Дай, дай мені, дай мені, дай, дай мені цукерку —
І ти побачиш, яка я буваю щаслива.
Дай мені, дай, дай мені цукерку.
Візьми собі, візьми собі, будь ласка, цукерку.
Візьми—і ти побачиш, як я радітиму,
Що у нас є щаслива цукерка.

Порушення інтелектуального розвитку—стійке зниження пізнавальної діяльності, яке виникло на основі органічного ураження центральної нервової системи. Інтелектуальні порушення й зараз називають «розумовою відсталістю». Проте нині на першому місці—людина, а потім її порушення чи особливості розвитку. Тож сьогодні використання терміна «розумово відсталі» є образливим.

Порушення інтелектуального розвитку має найбільше образливих асоціацій, адже раніше ці слова використовувалися в медицині й стосувалися різних його ступенів. Порушення інтелекту не лікується. Воно залишається з людиною на все життя. Сьогодні виокремлюють чотири ступені інтелектуальних порушень: легкий (IQ 50–69); помірний (IQ 35–49); тяжкий (IQ 20–34) та глибокий ступінь (IQ нижче за 20). Детальніше — за qr-кодом:

Фільми: «Я—Сем» (I Am Sam), «Що гнітить Гілберта Грейпа» (What's Eating Gilbert Grape), «Квіти для Елджернона» (Des fleurs pour Algernon) та інші.

Я ТЕБЕ БАЧУ

з присвятою дітям
з порушеннями слуху

Як воно, коли у місті волають сирени?
Тебе досі лякає грім чи до цього звикаєш?
Я інакше сприймаю світ. Підійди до мене,
Напиши мені відповідь. Я прочитаю.

Розкажи мені, який голос у твоєї мами?
Які звуки у просторі, коли ніч минає?
А що чути, коли є усмішка між нами?
Напиши мені відповідь. Я прочитаю.

Як я хочу почути птахів, що летять у вирій.
Вони знову повернуться. Тож до побачення!
Нас з тобою єднає бажання жити у мирі.
Я не чую тебе. Але я тебе бачу!

Поняття «порушення слуху» часто використовується для опису широкого діапазону розладів, пов'язаних із порушеннями слухової функції, що включають і глухоту. Глухота визначається як цілковита відсутність слуху чи значне його зниження, внаслідок чого самостійне сприймання й оволодіння усним мовленням стає неможливим.

Порівняно з глухими, люди зі зниженим слухом мають порушення різного ступеня. За допомогою різноманітної звукопідсилювальної апаратури (слухові апарати, кохлеарні імпланти) люди з порушеннями слуху мають можливість сприймати усне мовлення інших людей.

Під час медичного скринінгу новонароджених порушення слуху трапляються найчастіше. Від 1 до 3 новонароджених з кожної 1000 дітей мають втрату слуху. Багато з цих дітей мають також інші порушення.

Люди з порушеннями слуху користуються в спілкуванні жестовою мовою. Також вони відчують звукові вібрації, видають звуки, адже артикуляційний апарат у більшості з них працює. Детальніше — за qr-кодом:

Фільми: «Та, що створила диво» (The Miracle Worker), «Плем'я» (The Tribe), «Діти тиші» (Children of a Lesser God).

Подивитися в ютубі: інклюзивний проєкт «Почути».

ТІ САМІ СЛОВА

з присвятою хлопчику
з розладами аутистичного спектра

Я часом повторюю ті самі слова:
«Все добре», «Вставай», «Добрий вечір», «Любов».
Від звуків гучних болить голова,
Аж хочеться плакати. Але я не плачу. Бо
Я знову повторюю ті самі слова.

Я чую, що людям у очі я все ж не дивлюсь.
Але це неправда! Я дивлюсь! Та не всім.
Я сам заспокоююсь, коли трохи злюсь.
Люблю, коли із мамою я їду кудись в таксі.
Тоді через скло авто людям я в очі дивлюсь.

Я часом повторюю ті самі слова.
Для мене вони дещо значать в ту мить.
І звуків гучних не любить моя голова,
Але я усміхаюся. Й голова не болить.
І я знову повторюю ті самі слова.

Аутизм — особливий різновид розвитку. Зазвичай вже до трирічного віку стають помітними порушення, які впливають на комунікативні здібності дитини, її здатність розуміти мовлення, гратися та спілкуватися з іншими. Діагностувати розлад аутистичного спектра можна, якщо дитина демонструє 6 або більше з 12 симптомів, які стосуються її соціальної діяльності, комунікації та поведінки. Аутизм позначається на розвитку вербальної та невербальної комунікації, соціальної діяльності, та, як наслідок, — на навчанні дитини. Інші характеристики, які часто асоціюються з аутизмом — це повторювані дії, стереотипні рухи, супротив змінам у навколишньому середовищі, незвичайні реакції на сенсорний вплив тощо.

У хлопчиків аутизм фіксується в чотири рази частіше, ніж у дівчаток. Таких дітей суспільство часто називає «дітьми дощу», однак цього ярлика слід уникати. Детальніше — за qr-кодом:

Фільми: «Людина дощу» (Rain Man), «Темпл Грандін» (Temple Grandin), «Рай океану» (Hai yang tian tang) та інші.
Книжки: «Петрик і фонтани» Надії Степули, серія книг «Terra інклюзія» тощо.

ЩАСТЯ ПІД СОНЦЕМ

з присвятою дітям
з синдромом Дауна

Ми щирі й відверті, без підступу й фальші.
Ми стільки ж під сонцем буваємо, як і ви.
Обіймімося тепло — і вам стане краще,
Послухайте з нами стукіт серця трави.

В нас різний характер. Та всі ми привітні.
А ще море грації та краси усередині нас!
Ми такі ж, як і ви, чутливі й амбітні.
А наша любов змінить кожного з вас.

Ви часто нам кажете: «Сонячні діти».
Та всі люди різні, як різні смаки.
Нам хочеться вас на краще змінити,
Бо всі ми галактики, зірки та світи.

Синдром Дауна — одна з поширених хромосомних патологій, яка візуально легко розпізнається та супроводжується порушеннями інтелектуального розвитку. Синдром спричинюється хромосомними особливостями: внаслідок порушення розвитку клітини в ній нараховується 47 (замість 46) хромосом.

Статистика свідчить, що із синдромом Дауна щорічно народжується 1 дитина на кожні 800–1000 новонароджених. У батьків будь-якого віку може народитися дитина із синдромом Дауна, проте в жінок, старших за 35 років, ймовірність народження такої дитини вища.

Іноді таких дітей називають «сонячними», що романтизує це порушення. А вони, як і ми, проявляють широкий спектр емоцій, позитивних та негативних. У Всесвітній день поширення знань про синдром Дауна люди одягають різнокольорові непарні шкарпетки, фотографуються та викладають фото в соцмережах з гештегами #lotsofsocks, #WDSD. Детальніше — за qr-кодом:

Фільми: «Я теж» (Yo, también), «Арахісовий сокіл» (The Peanut Butter Falcon), «Чемпіони» (Campeones) та інші.

Відвідати: соціальне кафе-пекарню «Sunshine Cafe» в м. Києві, де працюють люди з інтелектуальними порушеннями та синдромом Дауна.

ПРОЄКТ «МУЗИКА ЧУТТІВ»

реалізується за підтримки
Українського культурного фонду
Goethe-Institut в Україні

Партнери:

Національний будинок музики
Національна філармонія України
Львівська національна філармонія
Дитяча музична школа № 39 міста Києва
Факультет спеціальної та інклюзивної освіти
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова

LIATOSHYNYSKYI CAPELLA
INSO-Львів
Kyiv Contemporary Music Days

Електронна
версія буклета

